

1147 (2021-2022) – Nr. 1
ingediend op 14 februari 2022 (2021-2022)

Verslag van de gedachtewisseling

namens de Commissie voor Buitenlands Beleid,
Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking
en Toerisme
uitgebracht door Johan Deckmyn en Philippe Muyters

over de 'EU Toekomstconferentie: Vlaanderen in Europa'

*Samenstelling van de Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden,
Internationale Samenwerking en Toerisme:*

Voorzitter: Cathy Coudyser.

Vaste leden:

Cathy Coudyser, Maarten De Veuster, Philippe Muyters, Joris Nachtergaele, Karl Vanlouwe;
Johan Deckmyn, Carmen Ryheul, Kristof Slagmulder;
Karin Brouwers, Vera Jans;
Emmily Talpe, Bart Tommelein;
Staf Aerts, Tine Van den Brande;
Annick Lambrecht.

Plaatsvervangers:

Maaïke De Vreese, Andries Gryffroy, Sofie Joosen, Steven Vandeput, Manuela Van Werde;
Adeline Blancquaert, Stefaan Sintobin, Anke Van dermeersch;
Orry Van de Wauwer, Loes Vandromme;
Jean-Jacques De Gucht, Marino Keulen;
Chris Steenwegen, Jeremie Vaneeckhout;
Steve Vandenberghe.

Toegevoegde leden:

Jos D'Haese.

INHOUD

1.	Toelichting door Jan Buysse	4
1.1.	De kloof tussen Vlamingen en de EU	4
1.2.	De visie en verwachtingen van de Vlamingen ten aanzien van de EU	5
1.3.	De institutionele rol en positie van een deelstaat zoals Vlaanderen binnen de EU	6
2.	Toelichting door Karl Vanlouwe	7
2.1.	De kloof tussen de Vlaming en de EU	8
2.2.	De visie en verwachtingen van de Vlaming ten aanzien van de EU	9
2.3.	De rol van Vlaanderen in de EU	9
3.	Bespreking	10
3.1.	Tussenkomst van Annick Lambrecht	10
3.2.	Tussenkomst van Johan Deckmyn	11
3.3.	Tussenkomst van Karin Brouwers	12
3.4.	Tussenkomst van Philippe Muyters	13
3.5.	Repliek van Johan Deckmyn	14
	Gebruikte afkortingen	15
	Bijlage: zie de dossierpagina van dit document op www.vlaamsparlement.be	

Op 8 februari 2022 besprak de Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking en Toerisme de conclusies van het digitale debat 'EU Toekomstconferentie: Vlaanderen in Europa' dat het Vlaams Parlement samen met VLEVA had georganiseerd op 3 februari 2022 (<https://vleva.eu/nl/eu-algemeen/toekomst-eu/events/eu-toekomstconferentie-vlaanderen-in-europa>). Op dit evenement gaven diverse middenveld- en sectororganisaties hun blik op de toekomst van Europa, gevolgd door een reflectie door academici. Het verslag is beschikbaar op de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

Jan Buysse, directeur van VLEVA, gaf in de commissie de krachtlijnen van de drie panelgesprekken weer. Vlaams volksvertegenwoordiger Karl Vanlouwe, door het Vlaams Parlement aangesteld om aan de plenaire vergadering van de Conferentie over de Toekomst van Europa deel te nemen, lichtte de contouren van de toekomstconferentie toe en formuleerde zijn slotbeschouwingen bij de drie panelgesprekken. Vervolgens ging de commissie in debat. Het verslag daarvan wordt ook aan de Conferentie over de Toekomst van Europa bezorgd.

(Deze vergadering werd georganiseerd als videoconferentie.)

1. Toelichting door Jan Buysse

Jan Buysse zegt dat het opzet van het evenement van 3 februari 2022 was om vanuit het middenveld, de lokale overheden en burgers de Europese belangenbehartiging vanuit het Vlaams Parlement te inspireren en te voeden, en dit zowel in het kader van de Toekomstconferentie, als voor het reguliere Europese besluitvormingsproces.

De spreker overloopt de samenvatting van de voornaamste inhoudelijke overwegingen. Een disclaimer hierbij is dat een selectie van middenveldactoren en lokale besturen aan het woord kwam, wat nu eenmaal een beperking van een dergelijk evenement is. De spreker brengt ook een synthese van de besprekingen, wat uiteraard geen VLEVA-standpunt is.

De focus van het panelgesprek lag op drie grote thema's: de kloof tussen Vlamingen en de EU en hoe dat te verhelpen; de verwachtingen van de Vlamingen ten aanzien van de EU; en de institutionele rol van Vlaanderen binnen het Europese besluitvormingsproces.

1.1. De kloof tussen Vlamingen en de EU

De socialprofit- en de cultuursector voelen zich op Europees niveau geprangd tussen overheden en ondernemingen. Het is in Europese teksten niet altijd duidelijk of en hoe over hen gesproken wordt en hoe dit hun werking beïnvloedt. De culturele sector erkent de toenemende aandacht vanuit de EU, maar ziet dit onvoldoende vertaald in de Europese financieringsinstrumenten. Vlaamse cultuurwerkers menen dat de kloof met de EU deels in de hand wordt gewerkt door het patchwork van verschillende regelgevingen dat de Europese droom van vrij verkeer van goederen en personen doorkruist. Dit gevoel werd ook door andere sectoren gedeeld. Vanuit de socialprofitsector wees Verso op een gevaar voor disconnectie, waarbij het onduidelijk is wat er gebeurt met de input bij openbare consultaties.

De lokale besturen deden een oproep om niet gedegradeerd te worden tot loutere uitvoerders van het Europese beleid, en vragen om betrokken te worden als volwaardige medeoverheden. Zij vragen om de rol tussen de EU en de andere overheidsniveaus te herdefiniëren, bijvoorbeeld op het vlak van twinning, de verbroedering met zogenaamde zustersteden.

De academici stelden dat Vlaanderen zelfkritisch moet zijn. Men denkt al te vaak dat er automatisch sterke banden zijn tussen Vlaanderen, België en de EU, al was het maar door de inplanting van de EU in Brussel, en dat onze land- en regiogenoten overal aanwezig zijn. Maar dat blijkt niet steeds zo te zijn. In een EU met 27 lidstaten is er nu eenmaal een grote concurrentie.

Een tweede vaststelling is dat de EU ons binnenland is geworden, en dat de verwachtingen ten aanzien van de EU dan ook gestegen zijn. Samen met de schaalvergroting die eigen is aan een EU met meer dan 450 miljoen burgers, verhoogt dat het risico op een kloof met die burgers. Het bestaan van een kloof is volgens de academici niet problematisch. Het is zaak om binnen de EU om te gaan met die grote diversiteit. Hiervoor zijn er twee strategieën: ofwel legt men zich erbij neer dat de EU een compromismachine is en worden de verwachtingen naar beneden bijgesteld; ofwel maakt men gebruik van machtsinstrumenten om dwars te liggen en impact te genereren op de Europese besluitvorming. De voorlopige conclusie van de academici was dat de tweede strategie de voorkeur van het panel wegdroeg.

Voka onderstreepte het belang van een open, eerlijke en consequente communicatie vanuit en over de EU, het belang van laagdrempelige informatie, actieve participatie en een duidelijke Vlaamse focus in de Europese prioriteiten.

Boerenbond riep de EU op om in de debatten minder te poneren, maar meer het debat aan te gaan en te organiseren. Boerenbond gaf ook aan dat Vlaanderen er in het Europa van 27 toch in kan slagen impact te hebben, als men zich goed organiseert.

Alle sprekers benadrukten het belang van een brug, zoals VLEVA, tussen Vlaanderen en Europa voor de noodzakelijke verbinding tussen overheid en middenveld, tussen de verschillende overheidsniveaus, maar ook binnen het middenveld zelf. Die brug is ook nodig voor de vertaalslag van het vaak ondoordringbare Europese jargon, voor de doorstroming van lokale behoeften naar passende Europese antwoorden, voor meer inzicht in de Europese beleidsintenties en voor Europese netwerking.

Over de vraag of de Europese Toekomstconferentie de kloof tussen Europa en de burgers kan dichten, bestond binnen het panel zowel scepsis als hoop. Scepsis omdat met een dergelijke conferentie enorme verwachtingen worden geschapen, waarvan men vooraf weet dat ze moeilijk kunnen worden beantwoord, en ontgoocheling dreigt. Maar er was ook een boodschap van hoop, perspectief en optimisme. Men zag de conferentie als een nuttig middel om zaken in het Europese debat binnen te brengen, om te weten wat er leeft bij de burgers en om betrokkenheid te creëren. Het is een medium dat de Europese bubbel opent, wat op zich al een verdienste is.

Men concludeerde dat het succes van de conferentie vooral zal afhangen van de lidstaten. Als de burgerpanels en politici in de Toekomstconferentie de lidstaten zullen doen bewegen, zal de conferentie niet voor niets geweest zijn. Het recente Duitse en Nederlandse regeerakkoord bevatten daaromtrent hoopvolle passages.

1.2. De visie en verwachtingen van de Vlamingen ten aanzien van de EU

Boerenbond wees op het belang van eerlijke handel en riep op om op Europees niveau werk te maken van een sociaal gecorrigeerde markteconomie. De EU moet de sterkten en zwakten van verschillende regio's goed in beeld hebben en daarop met handicaps (zoals in de golfsport) corrigeren. Europa moet in zijn grote ambities voor de Green Deal en de 'farm to fork'-strategie meer aandacht hebben voor de werkbaarheid ervan voor bedrijven. Het moet haalbaar en betaalbaar zijn, wat ook in het officiële Vlaamse discours naar voren werd gebracht. Ook riep men op om op Europees niveau sneller werk te maken van veilige alternatieven wanneer bepaalde producten worden verboden.

De cultuursector verwacht dat de EU culturele ondernemingen meer klaarstoomt voor de concurrentie met internationale platforms, maar met een blik naar de buitenwereld. Cultuurloket opperde om het twinningsysteem voor stedenbanden ook te hanteren in de cultuursector. Cultuurloket vroeg aandacht voor de arbeidsvoorwaarden in de EU, met name inzake freelancers, en brak ook een lans voor jongeren wier reismogelijkheden binnen Europa beperkt dreigen te worden wegens corona of de grotere aandacht voor duurzaamheid en klimaatverandering.

Voka wees op het belang van de vervolmaking en het waarborgen van de interne markt. De EU moet blijven inzetten op handelsakkoorden zoals met Mercosur en mag de gevolgen van de Brexit zeker niet negeren. Voka wees op de grote invloed van de digitale agenda en de klimaatagenda op ondernemingen en internationaal ondernemen, en vraagt goede en werkzame kaders ter zake.

Verso riep op om de Europese sociale pijler de plek te geven die hij verdient, en de strijd te intensiveren tegen grote monopolies, zoals bij de technologiebedrijven.

De academici wezen op het immer onvoltooide karakter van de interne markt. Dat is het gevolg van verschillende markten die voortdurend in beweging zijn. De interne markt zal nooit af zijn, wat op zich geen probleem is, maar Vlaanderen wel kwetsbaar maakt. De kwetsbaarheid ligt in de eerste plaats in de interne markt waar Vlaanderen afhankelijk van is voor zijn open economie. Vlaanderen doet er goed aan dat op Europees niveau uitdrukkelijker te benoemen en daarmee om te gaan, ook al is dit niet meteen zichtbaar voor burgers. Ze wezen ook op een 'window of opportunity' en een nood aan een globale, ook Vlaamse push, om echt werk te maken van die interne markt. Ze pleitten er ook voor om handelsakkoorden meer in te zetten als instrumenten voor een buitenlands beleid, en via die akkoorden internationale standaarden te exporteren.

De Vlaamse diplomatiek vertegenwoordiger Axel Buyse wees er ten slotte op dat er bij de Europese burgers en stakeholders een veiligheidsbehoefte is, waarbij hij verwees naar de situatie in Oekraïne, die ook de Europese kwetsbaarheid op militair vlak illustreert.

1.3. De institutionele rol en positie van een deelstaat zoals Vlaanderen binnen de EU

Verso riep op tot meer openheid over de Europese standpunten die op Vlaams of federaal niveau worden ingenomen.

De VVSG wees op het versnipperde landschap van instituties die op dit terrein actief zijn, en het gebrek aan overzicht bij de stakeholders en lokale overheden, waardoor men door de bomen het bos niet meer ziet.

Voka is van oordeel dat de Vlaamse Regering, het Vlaams Parlement, VLEVA en Vlaamse stakeholders nu al een effectieve best practice vormen op het vlak van effectief, laagdrempelig en geëngageerd de brug te leggen tussen Europees beleid, de burger en de stakeholder. Het Europese Raadsvoorzitterschap in 2024 is een momentum om Vlaanderen in de Europese etalage te zetten en te wijzen op knelpunten in de Europese regelgeving – waarbij werd verwezen naar de stikstofproblematiek. Het voorzitterschap is ook een kans om vanuit Vlaanderen proactief zaken op de Europese agenda te zetten. Voka pleit ervoor om via VLEVA de stakeholders actief te betrekken bij de voorbereiding van het voorzitterschap.

Wie in het debat wil staan, moet volgens Boerenbond een standpunt hebben, en iets kunnen inbrengen. Met een onthouding aan Belgische kant staat men aan de kant en heeft men niets te zeggen. Dat moet in Europees verband absoluut worden vermeden. Een manier om dat te doen, is de discussie aan te vatten met het

bepalen van wat 'our stake' in dit verhaal is. Wat is de Vlaamse specificiteit? Er werd gewezen op de Vlaamse stedelijkheid en de open economie die in het debat moeten worden ingebracht. Boerenbond gaf aan dat in Vlaanderen het Europese debat vaak op het einde van de rit wordt gevoerd, over de technische implementatie, terwijl de Vlaamse eigenheid veel vroeger zou moeten worden ingebouwd, zodat de implementatiefase haalbaar, betaalbaar en werkbaar blijft.

Axel Buyse bracht een uitgebreide SWOT-analyse over de positionering en het beleid van de Vlaamse overheid ten aanzien van de EU. Als sterktes wees hij onder meer op het 'in foro interno, in foro externo'-principe in het federale staatsbestel, de Vlaamse vertegenwoordiging bij de EU die op volle sterkte staat in de Permanente Vertegenwoordiging van België, de rechtstreekse deelname van Vlaamse attachés aan bepaalde raads werkgroepen, de professionele backoffice bij het Departement Kanselarij en Buitenlandse Zaken en bij uitbreiding de Vlaamse overheid, en op het sterke partnerschap met VLEVA. Zwaktes zijn de gedateerde samenwerkingsovereenkomsten in het kader van de vertegenwoordiging van België binnen de Raad, en de politieke moeilijkheden binnen het federale staatsbestel. Bedreigingen vormen de 'run on talent' binnen de vertegenwoordiging, de vergoeding van de attachés, politieke verschillen en hier en daar centralistische neigingen binnen de Europese Commissie. Hij identificeerde een aantal uitdagingen voor de Vlaamse overheid: de versterking van de EU-reflex binnen de Vlaamse overheid en regering, de professionalisering van de ambtenarij en een gepaste toegang tot alle documenten.

De feedback van de academici betrof onder meer het Comité van de Regio's, waarin Vlaanderen goed vertegenwoordigd is, maar dat tegelijk in een andere categorie speelt: het comité is weliswaar een consultatieorgaan, maar geen invloedsorgaan. Ze gaven aan dat er nood is aan een uitweg uit het institutionele kluwen, via vorming en samenwerking met VLEVA. Ze stelden ook dat er geen reden is om nog langer te talmen met de actualisering van het samenwerkingsakkoord, omdat de initiële beslissingen al genomen zijn, en het enkel wachten is op een uitvoeringsbesluit. De ervaring van Axel Buyse wordt ook wetenschappelijk onderbouwd. Uit onderzoek blijkt immers dat de institutionele positie die Vlaanderen inneemt in de Europese besluitvorming er ook voor zorgt dat het sterker kan wegen dan regio's zoals Noordrijn-Westfalen, Catalonië, Schotland of Lombardije of andere regio's die veel kenmerken met Vlaanderen delen, maar niet over dezelfde constitutionele macht beschikken. Die institutioneel bevoorrechte positie van Vlaanderen is geen toeval noch vloek, en Vlaanderen dient daar optimaal gebruik van te maken.

2. Toelichting door Karl Vanlouwe

Karl Vanlouwe schetst de ontstaansgeschiedenis van de Toekomstconferentie. Eind 2019 kondigden de Europese Commissie en het Europees Parlement aan dat een conferentie over de toekomst van Europa zou worden gelanceerd. Er kwam een gezamenlijke verklaring van de voorzitters van de Europese Raad, het Europees Parlement en de Europese Commissie waarin zij de wens uitdrukten dat burgers zouden deelnemen aan dat debat en inspraak zouden hebben in de toekomst van Europa.

Vanuit Vlaanderen werden diverse initiatieven genomen. Enkele maanden geleden was er het initiatief van de Vlaamse Regering, VLEVA en DKBZA over digitalisering. Het Vlaams Parlement vond het ook opportuun een event te organiseren. Volgens de spreker staat het buiten kijf dat het event van 3 februari 2022 een waar succes was: een panel met het Vlaamse middenveld, twee Vlaamse professoren, experts in Europese politiek, en ongeveer tweehonderd deelnemers, met een sterke samenwerking tussen de deelnemers. Europa draagt nu de verantwoordelijkheid om aan de slag te gaan met de input van de verschillende burgerpanels, ook van dit Vlaamse panel.

De panelleden hebben volgens de spreker getoond dat Vlamingen geloven in het Europese project. De EU bracht immers welvaart, stabiliteit en een duurzame samenwerking. Anderzijds bevestigden de deelnemers ook het vermoeden dat Vlamingen positief kritisch durven te zijn over de EU. Na een ingrijpende gebeurtenis als de Brexit, waarbij een belangrijke en vooraanstaande lidstaat besloot de Europese club te verlaten, lijkt zo'n constructieve zelfreflectie ook terecht.

Van Europa houden, betekent ook opbouwend kritisch durven te zijn voor het Europese project. Met die oproep wil de spreker vandaag beginnen: men moet met een open blik naar de EU durven te kijken. Men mag zich niet verliezen in eenvoudige dichotomieën over meer versus minder Europa, over de Verenigde Staten van Europa versus een Vlexit. Want op zulke grote theoretische debatten liggen de burgers, bedrijven en organisaties volgens de sprekers niet te wachten.

Wat verwacht de Vlaming dan wel in het kader van de Toekomstconferentie? Tijdens de webinar werd getracht die centrale vraag aan de hand van drie prikkelende deelvragen te beantwoorden.

2.1. De kloof tussen de Vlaming en de EU

De kloof tussen de Vlaming en de EU is waarschijnlijk al zo oud als de EU zelf. Maar hoe kunnen de Vlaamse volksvertegenwoordigers ervoor zorgen dat de EU dichterbij komt bij Vlaanderen, en Vlaanderen dichterbij de EU?

Daarover moet men zich vooreerst geen illusies maken, zoals professor Dirk De Bièvre volgens de spreker terecht stelde. De kloof verkleinen is nodig. Ze volledig overbruggen is echter onmogelijk. In een Europese Unie van meer dan 400 miljoen burgers, waarin men met 27 zeer diverse lidstaten brede compromissen moet maken over moeilijke thema's, zal er altijd een zekere vorm van vervreemding blijven bestaan. Maar als men luistert naar het middenveld en de talrijke deelnemers, is er veel dat nu al, zeer concreet, kan worden ondernomen. De EU kampt al te vaak met een communicatie- en informatieprobleem. Burgers, bedrijven en organisaties lopen er soms letterlijk verloren. De spreker noemt dat niet onbegrijpelijk, waarbij hij wijst op het kluwen van regels voor subsidies – subsidies die in Vlaanderen overigens nog worden onderbenut – of lijvige, moeilijk te ontcijferen Europese beleidsdocumenten die moeten worden vertaald naar concrete acties op Vlaams niveau. De spreker verzekert dat dit geen eenvoudige opdracht is. Dat gebrek aan leesbaarheid, begripbaarheid en tastbaarheid is volgens hem een serieus probleem.

De spreker meent dat Vlaanderen met VLEVA een echte best practice in huis heeft: een uniek verbindingsagentschap dat de brug slaat tussen de EU en het brede Vlaamse middenveld. Een agentschap als VLEVA draagt zo bij aan het verspreiden van laagdrempelige en hapklare informatie over de EU. VLEVA helpt Vlaamse bedrijven en organisaties ook om hun weg te vinden binnen de EU. Volgens de spreker is de succesformule van VLEVA uniek in de EU. Hij vindt het dan ook belangrijk dat dit recept wordt gepromoot in het buitenland, in andere lid- en deelstaten, maar ook rechtstreeks bij de Europese instellingen, als model van actieve participatie van het middenveld bij de EU. Volgens hem heeft elke lid- en deelstaat nood aan een soort VLEVA. Daarover was het panel het eens.

Verder bleek uit het debat dat de kloof ook verkleind kan worden door de institutionele rol van nationale en deelstatelijke parlementen te versterken in de EU. Het Vlaams Parlement geeft daarbij het voorbeeld, bijvoorbeeld via het jaarlijkse bezoek van EU-commissarissen aan het parlement.

Maar men moet ook verder gaan. Zo lanceerde de spreker een oproep om rode en groene kaarten in te voeren in de EU, die aan nationale en deelstatelijke parlementen de mogelijkheid geven om EU-wetgeving respectievelijk voor te stellen dan wel af

te blokken, op basis van het subsidiariteits- en proportionaliteitsbeginsel. Enkel zo kan er voldoende controle op het subsidiariteitsbeginsel worden verzekerd, wat volgens de spreker een noodzakelijke voorwaarde is om de kloof te verkleinen. Want al te vaak hebben burgers het gevoel dat beslissingen te ver van hun bed worden genomen. Ze missen bestuurlijke nabijheid. Een grotere betrokkenheid van de nationale en deelstatelijke parlementen in de Europese besluitvorming lijkt volgens de spreker essentieel.

2.2. De visie en verwachtingen van de Vlaming ten aanzien van de EU

In antwoord op die vraag kwamen twee woorden stevast terug: interne markt. Het Vlaamse middenveld erkent ten volle de ongeziene economische welvaart en opwaartse sociale mobiliteit die voortvloeit uit de eengemaakte Europese markt. Vlaanderen is een kleine, maar belangrijke open exportnatie en vrijhandel met onze Europese burens is dan ook een bron van economische vooruitgang. Maar anderzijds maakt dat Vlaanderen ook kwetsbaar. Denk aan een pandemie waarbij lidstaten plots besluiten de grenzen weer dicht te doen. Of denk aan protectionisme of gastronomisch nationalisme om de eigen producten te bevoordelen. Een belangrijke les uit de webinar was dat de interne markt nooit af is. Altijd zijn er nieuwe producten en technologieën die aanleiding geven tot nieuwe, versnipperde regels of tot een vorm van protectionisme. De digitale sector is daarbij een voorbeeld, waar de EU soms de trein lijkt te missen ten voordele van de VS of andere buitenlandse actoren. De oproep aan de EU moet dan ook zijn om in te zetten op de verdere verdieping van de interne markt, de corebusiness van het Europese project.

De volgende verwachting is het externe handelsbeleid. De EU sluit namens de lidstaten ambitieuze handelsverdragen af met derde landen, met het verdrag met het VK als recent voorbeeld. Zo krijgen de bedrijven toegang tot nieuwe markten. Dat is belangrijk, dat komt de Vlaamse economie ten goede. Maar de spreker stelde ook bezorgdheid vast bij de organisaties en bedrijven. De EU moet in die handelsverdragen inzetten op een gelijk speelveld, zodat Vlaamse bedrijven niet worden weggeconcentreerd door goedkope buitenlandse producten die aan andere, mindere normen voldoen op vlak van sociale rechten, mensenrechten of milieunormen. De uitdaging op dit vlak is het vinden van een evenwicht. Men moet zich ook geen illusies maken: met de regelmaat van de klok duiken – volgens de spreker vaak terecht – pleidooien op voor een gelijk speelveld. Maar het wordt gevaarlijk wanneer dit in feite neerkomt op een vorm van protectionisme. In dat opzicht bestaat er ook bezorgdheid over de intenties van bepaalde lidstaten, die geregeld protectionistische maatregelen nemen.

Handel is ook een middel om verandering in het partnerland teweeg te brengen. Maar men moet beseffen dat het beter is om de dialoog in het kader van zo'n handelsverdrag open te houden dan alle communicatie en afspraken op te blazen. De EU moet een drijvende kracht voor eerlijke vrijhandel in de wereld blijven, zowel via bilaterale vragen, als via een herwaardering van de WTO, vanzelfsprekend met waarborgen voor een gelijk speelveld. Daarover moet Vlaanderen blijven waken.

2.3. De rol van Vlaanderen in de EU

Vlaanderen beschikt als deelstaat over vergaande Europese en internationale bevoegdheden. 'In foro interno, in foro externo'. Deze commissie is daar het levende bewijs van: elke week wordt de minister-president ondervraagd over uiteenlopende internationale thema's. De Vlaamse diplomatiek vertegenwoordiger bij de EU – door de spreker stevast de Vlaamse ambassadeur genoemd – brengt verslag uit over wat er reilt en zeilt in de EU.

Maar het is volgens de spreker een pijnlijke vaststelling dat deze unieke constitutionele positie zich niet altijd vertaalt naar tastbare impact. Dat heeft volgens hem twee

oorzaken: enerzijds een interne reden, bijvoorbeeld doordat de binnenlandse samenwerkingsakkoorden nog geen update kregen. Anderzijds is er ook een extern, een Europees probleem. Het blijkt voor de EU nog moeilijk te zijn om op een passende manier om te gaan met een deelstaat als Vlaanderen. Professor Steven Van Hecke zei het letterlijk: Vlaanderen speelt Europees in een andere league dan andere deelstaten. Maar toch zetelt het bijvoorbeeld samen met regio's en provincies met beperkte bevoegdheden in het Europees Comité van de Regio's, een adviesorgaan, terwijl Vlaanderen wat zijn bevoegdheden betreft in feite meer het statuut van lidstaat heeft. De Vlaamse diplomatiek vertegenwoordiger verklaarde dat Europese vertegenwoordigers soms doodleuk stellen dat enkel het federale niveau een gesprekspartner is voor een bepaalde materie, in weerwil van het grondwettelijk vastgelegd intern constitutionele systeem. De spreker noemt dit hallucinant. De EU moet volgens hem, conform Verklaring 51 bij het Verdrag van Lissabon, respecteren dat de Belgische deelstaten volwaardige partners zijn. Want Vlaanderen heeft expliciete Europese en internationale ambities.

Zo wordt betreurd dat de Europese Commissie nog steeds niet standaard werkt met regiospecifieke cijfers en aanbevelingen. De Commissie en bij uitbreiding de Europese instellingen, vertrekken volgens de spreker vanuit het idee van centralistisch georganiseerde lidstaten. Maar dat idee is volgens hem achterhaald. De Europese instellingen dienen na te denken over de manier waarop ze omgaan met deelstaten, zeker deelstaten met exclusieve wetgevende en ook internationale bevoegdheid. 'One size doesn't fit all', dat is de nagel waar men volgens de spreker op moet blijven kloppen, zeker tijdens de Toekomstconferentie, maar ook daarna. Intern beschikt Vlaanderen over de instrumenten en bevoegdheden om te wegen op het Europese beleid, maar het moet daartoe ook de kans krijgen van de EU.

De spreker meent dat met een sterke rol voor Vlaanderen in de EU ook die andere deelvragen worden aangepakt. De positie van Vlaanderen in de EU versterken is ook de kloof tussen de Vlaming en de EU verkleinen. Een betrokken Vlaanderen betekent tevens dat de verwachtingen en belangen en Vlamingen gehoord en verdedigd worden op Europees niveau.

De conclusie van het event is volgens de spreker dat Vlaanderen volop gelooft in de EU. Het bewijs daarvan ligt in Vlaanderens Europese ambities. Men heeft alles in huis om van de combinatie Vlaanderen en de EU een succesverhaal te maken, zoals VLEVA of de welvaart gecreëerd door de interne markt. Als nu ook de juiste keuzes worden gemaakt, de juiste prioriteiten worden gesteld, en aan hetzelfde zeel wordt getrokken, kan Vlaanderen ook wegen op de EU-besluitvorming. Zo'n actieve participatie met echte impact moet het doel zijn. Vlaanderen verdient niets minder, stelt de spreker.

Deze voorstellen vanuit het middenveld zullen worden bezorgd aan de diensten van de Toekomstconferentie, in de hoop dat hier in de verdere debatten over de toekomst van de EU rekening mee zal worden gehouden, besluit de spreker.

3. Bespreking

3.1. Tussenkomen van Annick Lambrecht

Het panelgesprek gaf volgens *Annick Lambrecht* duidelijk weer hoe diverse middenveldorganisaties de EU ervaren en welke pijnpunten zij hierbij vaststellen. Jan Buysse vatte dit volgens haar mooi samen. Dit biedt veel stof voor debat op Vlaams, federaal en Europees niveau.

Het lid belicht een aspect dat haar bijzonder is bijgebleven. Professor Steven Van Hecke ging in zijn bijdrage in op het buitenlandse beleid van de EU. Haar fractie hecht hier veel belang aan. De gebundelde krachten maken van de EU een

handelsgrootmacht. Die kracht moet worden gebruikt in het nastreven van mensenrechten, zoals op het vlak van arbeidsvoorwaarden, vrouwenrechten, lgbtqi+-rechten, maar ook het recht op een duurzame leefomgeving. De Europese handelsrelaties bieden een hefboom om deze fundamentele waarden overal ter wereld te garanderen. Als men daarin slaagt, kan men spreken van een succesvol Europees buitenlands beleid. De EU en Vlaanderen hebben een zorgplicht, en het is cruciaal dat die rol wordt opgenomen, stelt het lid.

3.2. Tussenkost van Johan Deckmyn

Het panelgesprek gaf de parlementsleden volgens *Johan Deckmyn* heel wat informatie mee. Hij wil enkele klemtonen leggen.

Het lid noemt de kloof tussen de burger en de EU een belangrijk aandachtspunt. Die kloof wordt vaak toegeschreven aan de burger die het niet begrijpt, en daarom meer informatie moet krijgen. Maar de verantwoordelijkheid ligt volgens het lid vooral bij de EU. Ook Jan de Keyser gaf expliciet aan dat de steun voor de EU aan het afbrokkelen is. Hij vatte dit als volgt samen: wanneer in een lidstaat iets goed verloopt, is het de eigen verdienste; wanneer het fout loopt, wordt de 'EU-paraplu' opengetrokken. Het lid noemt dit een correcte analyse.

Maarten Quaghebeur stelde dat culturele organisaties per definitie in een internationale context werken, en droomt van een vrij verkeer van personen, goederen en diensten in Europa. Hij stelt echter vast dat dit in de praktijk niet goed is uitgewerkt voor kunstenaars, wat de werking van culturele organisaties bemoeilijkt. Het lid vindt het vreemd dat in bepaalde dossiers het vrije verkeer van personen absoluut blijft, terwijl dat in andere dossiers niet zo is. Als die onduidelijkheid blijft bestaan, moeten daar vragen bij worden gesteld, want dit leidt tot onbegrip. Zo meent de cultuursector dat Europa niet met hen bezig is. Dit gaat volgens het lid in veelvoud op voor de gewone burgers.

Ook professor Steven Van Hecke had daarover interessante standpunten, meent het lid. Hij maakte een onderscheid tussen informeren en participeren. Informatie is een voorwaarde tot participatie. Veel spelers zijn volgens Steven Van Hecke niet op de hoogte van wat er gebeurt, laat staan dat zij kunnen wegen op het beleid. Het lid beaamt dit, en bekritiseert de top-downbenadering van de Europese instellingen. Deze Toekomstconferentie tracht dit te keren, maar de globale top-downaanpak zorgt ervoor dat de EU weinig voeling heeft met wat er leeft bij de Europese burgers. Informeren kan helpen om de burgers beter op de hoogte te brengen, maar of zij daardoor dichter bij de EU zullen komen te staan, is twijfelachtig.

Diverse panelleden, zoals Ingrid Lieten en Jan de Keyser wezen op het gebrek aan transparantie, openheid en democratisch debat. Dat is een stevige kritiek. Als dergelijke middenveldactoren dit al zo ervaren, hoe zit dat dan met de gewone man en vrouw in de straat, voor wie Europa nog veel meer een ver-van-mijn-bedshow is? Er is dus een ernstig probleem. Jan de Keyser stelde dat het onduidelijk is wie wat doet en in welke fora. Wat is het Comité van de Regio's? Zit Vlaanderen daar op zijn plaats? Tot wie moeten lokale besturen zich wenden? Jan de Keyser noemde dit een moeras. Dat is veelbetekenend.

Maarten Libeer gaf aan dat Vlaanderen actief moet deelnemen aan het Europese debat. Het lid ondersteunt dit. Zeker in het kader van artikel 51 van de Verklaring bij het Verdrag van Lissabon moet Vlaanderen zich sterker manifesteren in de EU, en niet zomaar ageren als een filiaal van de nv België. Dat is wat nu gebeurt. Het EU-voorzitterschap in 2024 kan gebruikt worden om Vlaanderen als topregio in de kijker te zetten.

Ook Boerenbond stelde dat de Europese bubbel een ver-van-ons-bedshow is. Telkens komt datzelfde aanvoelen terug. Er zijn steeds vaker problemen bij de interne standpuntbepaling. Het lid heeft dit pijnpunt al vaker gesignaleerd in deze commissie, en is tevreden dat dit ook uit het panelgesprek naar voren kwam. De samenwerkingsakkoorden van 1994 moeten dringend worden herzien. Als de interne standpuntbepaling binnen België al niet lukt, als Vlaamse middenveldorganisaties en politici zich al niet vertegenwoordigd voelen op het Europese toneel, waar staat die burger dan? Het lid vreest dat de samenwerkingsakkoorden niet zullen worden geactualiseerd, omdat dit op federaal vlak wordt geblokkeerd en de andere partners in dit land dit enthousiast mee blokkeren. Waarom een grote discussie voeren over de toenadering tot Europa als de toenadering van Vlaanderen binnen België zelf al niet lukt?

Axel Buyse gaf aan dat Vlaanderen als deelstaat een bijzondere positie inneemt in Europa. Vlaanderen kan meer wegen op het Europese beleid dan andere regio's, zoals bijvoorbeeld Noordrijn-Westfalen, vanwege van het 'in foro interno, in foro externo'-principe. Maar Vlaanderen zit volgens het lid met een hopeloos verouderd samenwerkingsakkoord, waardoor men gewoon vastzit. Hij ziet op korte termijn geen verbetering. Vlaanderen wordt als deelstaat geminoriseerd binnen België, in de vertegenwoordiging binnen Europa. Dat zit fundamenteel fout. Die klik zou in dit debat, over de kloof tussen de burger en Europa, ook moeten worden gemaakt.

Axel Buyse gaf aan dat de Europese Commissie vrij onwelwillend is ten aanzien van het Vlaamse bestuursniveau. De commissie weigert principieel zaken te bespreken met Vlaanderen, en kijkt enkel naar België als lidstaat. Dat is volgens het lid volledig in strijd met artikel 51 van de verklaring bij het Verdrag van Lissabon. Vlaanderen moet hiermee aan de slag gaan. Als de EU al geen respect heeft voor de Vlaamse instellingen, hoe kan men dan streven naar het dichten van de kloof tussen de EU en de Vlaming? Het lid noemt dit de cruciale vraag.

Alle panelleden vinden de EU in meerdere of mindere mate veraf. Als dat al zo is voor middenveldorganisaties, hoe zou de gewone burger dan al grip hebben op de EU? Die kloof dichten wordt een moeilijk verhaal. De Toekomstconferentie heeft die ambitie, maar het lid ervaart dit als een te snelle, cosmetische operatie, die niet de burgers bereikt maar eerder – met alle respect – de usual suspects die telkens opnieuw worden bevraagd.

3.3. Tussenkomen van Karin Brouwers

Karin Brouwers stelt dat het panelgesprek een ruime waaier aan inzichten over de toekomst van de EU heeft opgeleverd. Zij vat deze als volgt samen: de interne markt, die een evolutief gegeven is, blijft een cruciaal element. De mensen verwachten op sommige vlakken ook een sterker Europa, bijvoorbeeld inzake een sociaal Europa, gezondheid, buitenlands beleid en defensie. De vrije markt maakt Vlaanderen, als open economie, kwetsbaar. Vlaanderen en de andere Belgische deelstaten zouden veel meer impact moeten krijgen binnen de EU. Vrijhandel is niet absoluut, maar moet een middel zijn om de eigen EU-standaarden uit te breiden, bijvoorbeeld in het kader van Mercosur.

Er werden ook pijnpunten blootgelegd. Vele daarvan waren al bekend, en zijn nog niet opgelost. In eigen land is het al moeilijk om alle neuzen in dezelfde richting te krijgen. Dan kan men ook begrijpen dat het met 27 lidstaten niet eenvoudig is om bijvoorbeeld inzake die extra bevoegdheden inzake buitenlands beleid of een sterkere sociale pijler, iedereen op eenzelfde golflengte te krijgen.

In de beginfase van de COVID-19-pandemie moest men vaststellen dat de EU machteloos was om bepaalde zaken adequaat en eensgezind aan te pakken. Gelukkig heeft men inzake vaccins dan toch nog maatregelen kunnen nemen. Maar

in de beginfase was het toch onduidelijk waar Europa was en waarvoor het bevoegd was. De mensen begrijpen dat niet, dat moet in de toekomst veranderen, ook al zal dat niet eenvoudig zijn. Ook de crisis in Oekraïne, waar de ene na de andere Europese leider tracht te bemiddelen – wat op zich verdienstelijk is – wijst ook op de machteloosheid van de EU om in een dergelijke crisis een belangrijke rol te spelen. Die machteloosheid is er ook in de strijd tegen de stijgende energieprijzen. Om dit alles dient men zich volgens het lid te bekommeren.

CD&V hecht veel belang aan het middenveld. Het lid onderschrijft echter de kritiek van Johan Deckmyn dat er te weinig is stilgestaan bij de wijze waarop burgers zelf betrokken kunnen worden bij het hele beslissingsproces. Dit werd ook beaamd door verschillende deelnemers aan het panelgesprek. Uiteraard moet bij de discussie over Europa worden stilgestaan bij de rol van regio's en samenwerkingsakkoorden, de macht van de Europese Commissie, de rol van de koepelorganisaties enzovoort. Maar dat zijn zaken waar de burger niet wakker van ligt.

In Nederland werd het anders aangepakt. Daar werd een grote algemene bevraging bij de burgers georganiseerd, om na te gaan wat zij denken over de toekomst van Europa. De Rijksoverheid beschouwt dit als 'de stem van Nederland', waar heel concrete aanbevelingen uit voortkwamen. Die verschillen volgens het lid wellicht niet heel sterk van de bekommernissen van de Vlamingen. Ze geeft het voorbeeld van de aanbeveling dat de EU een leider moet worden in de strijd tegen klimaatopwarming, met gemeenschappelijke doelstellingen, een sterkere coördinatie en een praktisch, begrijpelijk CO₂-systeem. Soortgelijke aanbevelingen kwamen er over gezondheid, buitenlands beleid, de rechtsstaat, economie, sociale rechtvaardigheid, werkgelegenheid en eerlijke belastingen. De Nederlanders willen ook meer transparantie en inzicht in de werking en de beslissingen van de EU, onder meer door begrijpelijke informatie en sociale media.

Het lid onderstreept het belang van die transparantie. Zelfs voor parlementsleden is het niet altijd eenvoudig op de hoogte te blijven van alle Europese beleidsontwikkelingen en -beslissingen. Er moet blijvend in dialoog worden gegaan met de burgers. Uiteindelijk weet de EU nog minder over wat er bij de burger leeft dan nationale of regionale politici. Ook moeten er sneller beslissingen worden genomen. In Europa duurt dat soms erg lang.

Ook de digitale transformatie kwam in de Nederlandse bevraging naar voren. Mensen hebben recht op een snel, veilig en stabiel internet voor eenieder, met duidelijke en verstaanbare privacyregels en standaarden voor bedrijven. Jongeren moeten blijvend de kans krijgen om in het buitenland te studeren. Inzake migratie moeten de buitengrenzen meer beschermd worden. Gedwongen terugkeer moet mogelijk zijn, maar er moet ook worden gekeken naar de redenen waarom mensen vluchten en welke toegevoegde waarde ze kunnen hebben voor onze economie. Een Europese migratiedienst moet zorgen voor een eerlijke spreiding van vluchtelingen over Europa op basis van duidelijke criteria en herkomstregio's moeten worden ondersteund.

Het lid meent dat een dergelijke bevraging over wat de burgers van Europa verwachten een nuttige aanvulling kan vormen bij wat door het middenveld werd aangereikt. Want dat Europa nodig is en een meerwaarde biedt, is volgens het lid overduidelijk.

3.4. Tussenkomen van Philippe Muyters

Philippe Muyters vindt het een zeer goede zaak dat Vlaanderen het initiatief nam om een inbreng te hebben in de Toekomstconferentie. Hij is het niet eens met Johan Deckmyn die – zwart-wit samengevat – zich afvraagt waarom men iets naar Europa moet doen als het al niet lukt binnen België. Het lid is van oordeel dat

Vlaanderen zijn stem binnen Europa veel meer en veel beter moet laten weerklinken. Dat kan als men een goede inhoudelijke inbreng levert. Het lid heeft dit zelf ervaren als minister van Sport, bijvoorbeeld op het vlak van antidopingbeleid. Met inhoud kan men wegen op de Europese besluitvorming, of dat nu van Vlaanderen of België komt. Vlaanderen hoeft niet te wachten op België, maar kan ook rechtstreeks dingen doen. Het lid erkent dat hij de tussenkomst van Johan Deckmyn mogelijks te scherp samenvatte, maar zijn betoog kon zo overkomen.

Karl Vanlouwe ging in zijn toelichting in op de kloof tussen de burger en Europa. Die kloof is er volgens het lid tussen de politiek en de burger, tussen de Vlaamse politiek en de burger, tussen de federale politiek en de burger en zeker tussen de Europese politiek en de burger. Die kloof is er echter niet alleen met de burger, maar ook met andere actoren. Het lid herinnert eraan dat VLEVA destijds werd opgestart om de kloof tussen het bedrijfsleven en het middenveld met Europa te dichten. Men stelde vast dat Noordrijn-Westfalen een vertegenwoordiging voor het bedrijfsleven, burgers en organisaties had in Europees Brussel, maar Vlaanderen niet. Die brugfunctie van VLEVA is vervolgens op een zeer originele manier ingevuld. De volgende stap naar de burger zal niet eenvoudig zijn, omdat die zich niet altijd sterk interesseert voor wat er algemeen gebeurt in de politiek.

Het lid is het eens met Annick Lambrecht dat Europa zich kan positioneren als een handelsgrootmacht. Het doet dat ook. In de discussie over handelsovereenkomsten worden de mensenrechten en de sociale en ecologische voorwaarden nu reeds vervat. Het lid is evenwel van mening dat de dialoog blijvend moet worden aangegaan. Op een bepaald moment moet men kunnen stellen dat bepaalde zaken reeds werden bereikt. Zelfs als handelsgrootmacht is het niet mogelijk overal te implementeren wat Europa dicteert. De dialoog gaande houden is essentieel.

3.5. Repliek van Johan Deckmyn

Als reactie op de tussenkomst van Philippe Muyters, wil *Johan Deckmyn* zijn standpunt verduidelijken, opdat hij zeker niet verkeerd begrepen zou worden. Hij wil allesbehalve via België communiceren met de EU. Dat staat haaks op waar hij en zijn partij voor staan.

Ten eerste moet Vlaanderen zich rechtstreeks tot de EU kunnen richten. Artikel 51 van de Verklaring bij het Verdrag van Lissabon is de exponent van die gedachte.

Ten tweede – en dat is het misverstand met Philippe Muyters – raakt men vanuit Vlaanderen niet tot de EU wegens de totaal achterhaalde samenwerkingsakkoorden van 1994. Hoe kan de kloof met de burger worden gedicht als de Vlaamse instellingen niet tot de EU geraken? Dat is zijn fundamenteel punt van kritiek.

Cathy COUDYSER,
voorzitter

Johan DECKMYN
Philippe MUYTERS,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

DKBUZA	Departement Kanselarij en Buitenlandse Zaken
EU	Europese Unie
lgbtqi+	lesbian, gay, bisexual, transgender, queer (or questioning), intersex, plus
Mercosur	Mercado Común del Sur
SWOT	strengths, weaknesses, opportunities, threats
Verso	Vereniging voor Social Profit Ondernemingen
VK	Verenigd Koninkrijk
VLEVA	Vlaams-Europees Verbindingsagentschap
Voka	Vlaams netwerk van ondernemingen
VS	Verenigde Staten
VVSG	Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten
WTO	World Trade Organization